

ЛІТЕРАТУРА:

1. Корнієнко Р.О. Судовий порядок захисту прав українських дітей у процесі усиновлення іноземцями // Актуальні проблеми політики. – 2002. – № 13-14. – с. 168.
2. Реліч В. Деякі аспекти усиновлення українських дітей громадянами США // Юридичний журнал. – № 4. – с. 38.
3. Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1997. – № 5. – с. 35-54.
4. Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1997. – № 5. – с. 54-59.
5. Международное частное право / Сборник документов. – М., 1997. – с. 669-674.
6. Международное частное право / Сборник документов. – М., 1997. – с. 712-721.

Калітенко Оксана Михайлівна,

*кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРО ЗМІНИ, ЩО ГРЯДУТЬ З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ (В СВІТЛІ ГРОМАДСЬКИХ ОБГОВОРЕНЬ)

Серед суб'єктів сімейних правовідносин законодавство традиційно виділяє батьків та дітей, як найбільш поширену групу суб'єктів. Так людина може мати дитину, але при цьому не бути учасником шлюбних правовідносин. Практика свідчить, що саме між батьками та дітьми виникає найбільша кількість правовідносин як особистого немайнового, так і майнового характеру.

Традиційно в науці сімейного права виділяють окремий вид сімейних правовідносин – майнові правовідносини батьків та дітей. Всі вони, як правило, поділяються на дві групи: 1) майнові правовідносини з приводу майна батьків та дітей; 2) майнові аліментні правовідносини, або правовідносини щодо утримання. Перший вид правовідносин – ті, що виникають між батьками та дітьми стосовно належного їм майна. Такі правовідносини зазвичай класифікують в залежності від джерела набуття майна. До них відносять правовідносини щодо майна: 1) набутого батьками і призначеного для потреб усієї сім'ї; 2) набутого за рахунок спільної праці чи спільних коштів батьків і дітей; 3) майна, що набувається самими неповнолітніми на різних правових підставах.

Як правило кожна сім'я має конкретну кількість майна, яке призначене для задоволення побутових та інших потреб її членів. Чинне сімейне законодавство, так само, як і законодавство радянських часів, послідовно закріплює принцип роздільності майна батьків і дітей. Згідно з ч. 1 ст. 173 СК України батьки і діти, зокрема ті, які спільно проживають, можуть бути самостійними власниками майна. Це означає, що незалежно від тривалості спільного проживання та спільного користування роздільним майном, яке належить батькам або дитині, воно зберігає свій первісний правовий режим. СК України містить також і презумпцію права власності батьків на спірне майно. Так відповідно до ч. 2 ст. 173 СК України у разі розгляду спору між батьками та малолітніми, неповнолітніми дітьми, які спільно проживають, щодо належності їм майна вважається, що воно є власністю батьків. Виняток з цього правила стосується речей, які придбані батьками чи одним із них для забезпечення розвитку, навчання і виховання дитини (одяг, інші речі особистого вжитку, іграшки, книги, музичні інструменти, спортивне обладнання тощо). СК України прямо закріплює право власності дитини на таке майно (ст. 174).

Однак останнім часом спостерігається стійка тенденція поступового оновлення сімейного законодавства України з питань захисту майнових прав та інтересів дітей. Принципові зміни законодавства з питань аліментних правовідносин, яскраво свідчать про загальні тенденції його трансформації з метою першочергового захисту майнових прав та інтересів дітей. Так очільником Міністерства юстиції Павлом Петренко останнім часом натхненно анонсуються новації законодавства згідно з якими планується змінити традиційний режим роздільності майна батьків та дітей шляхом запровадження норми, за якою діти, так само як і батьки, матимуть право на частку спільного майна колишнього подружжя. «Коли подружжя розлучатиметься і ділитиме майно, дитина буде частиною цього процесу. Нині ж діти поза цим процесом і не мають жодних прав на спільну родинну власність. Ми пропонуємо, щоб діти мали рівноцінну частку спільного майна подружжя. Це буде гарантією їхнього майнового стану в майбутньому», – зауважив Павло Петренко. На його думку: «Ми можемо запозичити норму французького законодавства, за якою нащадки після розлучення батьків повинні отримати такий самий рівень утримання, який вони мали під час проживання у повній сім'ї»[1]

Він також зазначає, що вони пропонують ввести ініціативу, коли діти, які фактично народилися у повній сім'ї і батьки яких розлучаються, мали право на пропорційну частку спільного майна подружжя. Зараз, фактично, майно розподіляється між батьком та матір'ю. Діти, які залишаються в неповній сім'ї, страждають. Ми пропонуємо, щоб такі діти мали право на третину спільного майна подружжя і це майно переходило їм у власність.

Не критикуючи і не прогножуючи найближче майбутнє запропонованих новацій, все ж таки хотілося б звернути увагу фахівців на необхідність узгодження цих новел із чинним законодавством, зокрема із вищими за юридичною силою Цивільним кодексом України та Сімейним кодексом України. На сучасному етапі запропоновані новели протирічають означеним законодавчим актам. Так зокрема ЦК України не передбачає таку підставу виникнення права власності, як розлучення батьків та розподіл їх майна. Саме тому не зрозумілим залишається питання про підставу виникнення права власності в цьому випадку. Що ж стосується сімейного законодавства, то вище вже зазначалося про презумпцію роздільності майна батьків та дітей, яка послідовно виписана в СК України. Не зрозумілим залишається розмір дитячої частки у разі прийняття нової норми. Так в анонсі пропонується поділяти майно на три частки і тоді виходить, що якщо в батьків одна дитина, то вона отримує третину майна батьків, а якщо дітей двоє, троє, четверо...? Рівність часток порушується на незрозумілих підставах. Величезна низка зауважень виникає також щодо подальшої реалізації права власності дитини на таку частку в майні батьків.

Крім того, безумовно, виникає низка практичних питань, які потребують свого аналізу. Чи не призведе введення означеної норми до порушення права на свободу розлучення і відповідно до фіктивного зберігання шлюбу до досягнення дітьми повноліття (аби не втратити вагому частину нажитого майна)? Чи не сприятиме це зменшенню народжуваності для особливо корисливих батьків? Чи не потягне означене нововведення забезпечену молодість і подальше небажання визначеної частки дітей працювати самостійно, адже розподіл окремих статків може солідно забезпечити дитину, яка ще навіть не має уявлення про працю, саморозвиток і самозабезпечення?

І хоча існує точка зору, що сучасні запропоновані новації повинні змінити культуру батьківства в нашому суспільстві, все ж таки варто враховувати не тільки культуру, а й визначальний принцип недоторканості права власності і неможливості його позбавлення без встановлених законом підстав. У разі прийняття новацій чинне цивільне і сімейне законодавство очікує глобальна трансформація.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мінюст пропонує надати дітям право на частку спільного майна батьків після розлучення. Інтернет-ресурс: <http://ukrainepravo.com/news/ukraine/min-yust-proponuye-nadaty-dityam-pravo-na-chastku-spilnogo-mayna-pislya-rozluchennya-batkiv-/>